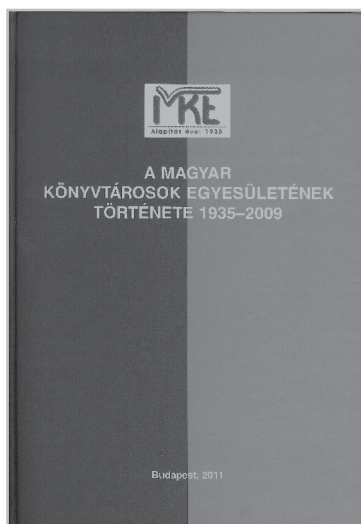

Egyesület a könyvtárosokért – könyvtárosok az egyesületért

Az 1930-as években több mint kétezer (országos és helyi) szakmai egyesület működött Magyarországon. A második világháború után közel ezernek sikerült újraéleszteni szervezeti életét, ezek közé tartozott az 1935-ben alakult Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete is. Hiába történtek azonban erőfeszítések a könyvtárosok, levéltárosok részéről az egyesületi tevékenység folytatására, az 1949-re kialakult pártállami modellbe már nem igazán fértek bele az önálló civil szervezetek, így 1950 elején az egyesület – megelőzendő a várható felszámolást – megszüntette tevékenységét. Hat évvel később azonban a könyvtárosoknak ismét lehetőségük nyílt részben önálló szerveződésre a Társadalom-és Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat (1958-tól Tudományos Ismeretterjesztő Társulat) keretében mint Sajtó-, Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottság, majd erre alapozva jött létre 1956 nyarán a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Köre. A körnek 1965-ben sikerült önállósodnia Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnevezéssel – utalva evvel az 1935-ben alakult jogelőd szervezetre. Az egyesület (rövidített nevén: MKE) 2009-re tehát már alapításának hetvenötödik évéhez érkezett el, és ez alkalmat adott *A Magyar Könyvtárosok Egyesületének története 1935–2009* címmel egy jubileumi kiadvány közreadásához. A 758 oldalas kötet a Nemzeti Erőforrások Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával puha, illetve kemény kötésű változatban jelent meg 2011 márciusának végén *Bényei*

A Magyar Könyvtárosok Egyesületének története 1935–2009 : jubileumi kiadvány / [szerk. Bényei Miklós]. – Budapest : MKE, 2011. – 758 p. : ill.
ISBN 978-963-89260-0-5

Miklós szerkesztésében, *Nagy Anikó* (az egyesület főtítkára) közreműködésével. A képszerkesztést *Nagy Zoltán* (a MKE Műszaki Könyvtáros Szekció elnöke), a technikai szerkesztést pedig *Korpás István* végezte. A részletes tartalomjegyzékből is megállapítható, hogy a kötet két fő egységből áll: az egyik a történeti részek a hozzájuk kapcsolódó bibliográfiákkal, a másik pedig az eseménynaptárak sorozata. Létrehozásukhoz – az előbb említetteken kívül – még további negyvenhárom egyesületi tag járult hozzá a szervezetek történetének megírásával, bibliográfiák szerkesztésével, eseménynaptárak összeállításával.

Bakos Klárának, a MKE elnökének előszava után a történeti rész *Bényei Miklós: Az egyesület történelmi útja* című tanulmányával kezdődik. Az alcímben a szerző vázlatos áttekintésnek nevezi munkáját, de nyugodtan mondhatjuk, hogy talán túlzottan is szerény ez a műfaji meghatározás. Bár az 1980-as évek közepén több publikáció, visszaemlékezés is megjelent az alapítás ötvenedik évfordulója alkalmából, sőt eseménynaptár is készült, de ez a – jegyzetekkel együtt ötvenhat oldalas – tanulmány az egyesületi élet 2009-ig eltelt hetvenöt évének eddigi legteljesebb, legrészletesebb bemutatása. Átfogó képet kaphatunk a professzionális szakmává, hivatássá váló könyvtárosság művelőinek külföldön, a 19. század utolsó harmadában megindult első szerveződéseiről, valamint a hazai előzményekről, amelynek végeredményeként – több évi előkészület után – 1935. június 26-án megtarthatta alakuló közgyűlését a Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok Egyesülete. A résztvevők megválasztották első elnöküket *Fitz József*, az akkor még a Magyar Nemzeti Múzeum keretében működő Országos Széchényi Könyvtár igazgatójának személyében. A tiszteletbeli elnökséget a kultuszminiszter, *Hóman Bálint* vállalta el (ő volt az, aki hat évvel korábban, még a nemzeti múzeum főigazgatójaként kezdeményezte egy könyvtáros-szövetség megalakítását). Megszavazták alapszabályuk tervezetét is, amely négy témakörben foglalta össze az egyesület céljait:

- ⊙ a könyvtár- és levéltárügy tudományos és közcéljainak felkötése,
- ⊙ a könyvtárosok és levéltárosok közti állandó kapcsolat biztosítása,
- ⊙ a könyvtárosok és levéltárosok testületi érdekeinek támogatása,
- ⊙ a könyvkultúra előmozdítása.

E célok megvalósítása érdekében tevékenykedett az egyesület egészen az 1950-ben történt megszűnéséig. A következő fejezetek a Sajtó-, Könyv- és Könyvtártörténeti Bizottság és a Szabó Ervin Kör munkálkodását, az MKE működésének első negyedszázadát, majd a demokratikus keretek közötti közel húsz évét tárgyalják. A szerző minden lehetséges tematikára kiterjedően mutatja be, és

nemcsak bemutatja, hanem értékeli is az egyesület tevékenységét: az egyesület mint szervezet működtetését; a tagok tájékoztatását; a működés anyagi alapjait; a részvételt a kulturális közéletben; a szakmaetikai, szakmapolitikai kérdéseket; az országos, regionális és szervezeti rendezvényeket; a képzést és továbbképzést; a nemzetközi kapcsolatokat; a határon túli magyar könyvtárakkal, könyvtárosokkal való kapcsolat-tartást. A záró fejezet az egyesület 2007–2010 közötti időszakra kidolgozott stratégiája alapján vázolja fel az MKE jövőképét, a stratégiában is megfogalmazott célokat. A tanulmány szövegét egészítik ki az egyesületre vonatkozó adatközlések: a hetvenöt év vezető tisztségviselőinek felsorolása, az egyesület által alapított kitüntetések a kitüntetettek megnevezésével.

Bényei Miklós tanulmányát követően az egyesület által megjelentetett kiadványokat, tevékenységére vonatkozó közleményeket veszi számba tematikus, ezen belül a megjelenési idő szerinti csoportosításban a *Hegyközi Ilona* által összeállított Bibliográfia című fejezet. Tartalmazza az egyesületi évkönyvek leírásait (tartalomjegyzéküket is megadva), ez folytatódik az önálló kiadványok recenzióikkal együtt közölt 34 tételével, s mindezt kiegészíti a két sorozatleírás. (Itt hívjuk fel a figyelmet arra, hogy az évkönyvek szövege – az 1937–1943 közöttiek kivételével – elérhetőek az MKE honlapján.) A következő egység a Magyar Könyvtárosok Szabó Ervin Köre, valamint a MKE által 1962 és 2002 között kiadott Tájékoztató illetve Hírlével számainak és terjedelmének felsorolása, majd az egyesület működésére, életre, továbbá a vándorgyűlésekre vonatkozó irodalomról kapunk tájékoztatást. E két utóbbi tematikus rész nem törekszik teljességre: nem tartalmazza a rövidebb közleményeket és a hírlapcikkeket, viszont a felvett közel hatszáz tétel szükség szerint rövid annotációval is el lett látva.

Már a Szabó Ervin Körben felmerült a körön belüli szakterületi, valamint a vidéki csoportok létrehozása, de ennek megvalósítása valójában csak az MKE megalakulása után teljesedett ki. A területi (megyei) szervezetek megalakulásának

első szakasza 1980-ban zárult le, a szakterületi bizottságok (később szervezetek/szekciók) létrejötté pedig 1970-től egészen napjainkig tart. A történeti rész folytatásában a tizenhét területi szervezet és a két (eredetileg területinek alakult) társult egyesület, továbbá a tizenegy szakterületi szervezet és egy (eredetileg szintén a MKE keretében alakult) társult egyesület, valamint két, már megszűnt bizottság – mintegy 350 oldalas – blokkja olvasható. Történetüket az adott szervezet tagjai írták, bibliográfiájukat is ők állították össze. Elsőként a területi szervezetek anyaga sorjázik a rövidített egyesületi név (az MKE) utáni elnevezésük betűrendjében. Ez többnyire a megye nevét jelenti, de tudnunk kell, hogy a Győr-Moson-Sopron megyei könyvtárosok a Kisalföldi Könyvtárosok és Könyvtárak Egyesülete, a Baranya megyeiek az MKE Pécsi és Baranyai Szervezete, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből a zempléniiek pedig az MKE Zempléni Könyvtárosok Szervezete néven találhatók. A 2009-ben működő szakterületi szekciók/szervezetek anyaga a szakmai megnevezésük betűrendjében követik egymást, sorukat két, jogutód nélkül korábban megszűnt bizottság zárja. Szerkezetük többségüknél a következő: a szekció/szervezet (esetenként kezdetben még a csoport vagy bizottság) története megalakulásától 2009-ig, az időszak tisztségviselői, a nyomtatott, illetve esetenként elektronikus formátumban megjelent dokumentumok bibliográfiája (a saját kiadványok leírásai, továbbá a szervezetre vonatkozó közlemények hol teljes, hol válogatott bibliográfiája), s végül a történet forrásait megnevező jegyzetapparátus.

A kötet második nagy egysége önálló címmel rendelkezik: *A Magyar Könyvtárosok Egyesülete történetének időrendi adattára 1935–2009*. Elmondhatjuk, hogy az itt közölt eseménynaptárak stílusa példaértékű, a megfogalmazás kellőképpen tömör, ugyanakkor információ-gazdag. Kezdődik az egyesületi élet fontosabb történéseit magába foglaló eseménynaptárral, amely indításként visszautal két 1929-es dátumra: június 8-án kimondták a magyar könyvtáros szövetség megalakításának szükségességét, június 15–29.

között pedig a Rómában és Velencében tartott nemzetközi szakmai kongresszuson bejelentették megalakulását és csatlakozását a nemzetközi szövetséghez. Az ezt követő közel hétszáz, dátumhoz köthető eseményt az MKE által alapított Füzeki István emlékérem 2009. október 22-i, ünnepélyes átadása zárja.

Az egyesületi élet jeles szakmai, közösségi eseménye az 1969-től évente megrendezett vándorgyűlés. Időpontját, helyét és témáját természetesen tartalmazza az előbbi eseménynaptár, de jelentőségéhez képest ezek csak a szikár adatok. Mintegy kiegészítésként, e közösségi találkozóról való részletes tájékozódást teszi lehetővé a vándorgyűlésekről szóló fejezet, amelyet *Papp István Ment-e a világ előbbre a vándorgyűlések által* című, az első vándorgyűlés 40. évfordulóján tartott előadásának szerkesztett változata vezet be, s ezt a témát folytatja Bényei Miklós összeállításában a tárgyalt időszak negyvenegy vándorgyűlése szakmai programjának közlése. Az egyes vándorgyűlések témáját, a plenáris, illetve szekciós előadásainak, korreferátumainak címét olvasva joggal mondhatta előbb említett tanulmányában Papp István: „*A vándorgyűlések határozottan erősítették a szakmai öntudatot, az összetartozás érzését; hozzájárultak ahhoz, hogy a szakmai innováció és megújulás (nem teljesen azonos fogalmak!) teret nyerjen, megszilárduljanak és fejlődjenek az egész könyvtárügy és az egyes könyvtárak társadalmi kapcsolatai, felfelé mozduljon a ranglétrán a szakma presztízse.*”

A kötet időrendi adattári egységét *A Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagszervezeteinek tevékenysége (Időrendi táblázatok)* című, eseménynaptárakat tartalmazó fejezet zárja. Ahogyan a történeti egységben, itt is hasonló elrendezésben és sorrendben követik egymást a szervezetek. Először nevük betűrendjében tizenhét területi szervezet, illetve két társult (szintén területi) egyesület, majd nyolc szakterületi szekció, illetve egy társult (szintén szakterületi) egyesület, s a sort egy bizottság zárja. A megalakulástól 2009-ig terjedő tartalmak változóak: van olyan szervezet, amelyik a több mint harminc évét ti-

zenhat és fél oldalon, van, amelyik a több mint negyven éves működésének fontosabb dátumait, eseményeit mindössze fél oldalon sorolja fel, és – amint az az előbb felsorolt számokból is kiderülhet – néhány szervezet nem készítette el eseménynaptárát.

Érdemes szót ejteni a kötet végéhez csatolt, jó minőségű képmellékletekről is. Itt láthatóak a egyesület vezető tisztségviselőinek (elnökök, díszelnökök, főtitkárok) arcképe, valamint a szervezetek rendezvényei alkalmából készült kéreken hetven fotó. (A kötet történeti egységében is található a papíron kevésbé jó minőséggel megjelenő képek.) A képszerkesztő Nagy Zoltántól tudjuk, hogy tervbe van véve a kötetben közölt összes kép elhelyezése a MKE honlapján, a későbbiekben pedig a szerkesztés időszakában összegyűjtött anyagból kiválogatott kb. ezer fotó – a név- és helyszín-azonosítást követően – szintén felkerül majd a honlapra.

A kiadvány fenti ismertetése is érzékeltetheti, hogy a kötet tartalmát valójában három különböző, de ebben a formában egymást erősítő műfaj alkotja. A történet-leírások a könyvtárosok összefogását, tenni akarását, szakmai elkötelezettségét, a szakmai érdekek képviseletét dokumentálják. A történetekbe azonban nem férhet bele minden fontos esemény, ezek megörökítésére hivatottak az eseménynaptárak. A bibliográfiák a tevékenység kapcsán keletkezett, illetve a tevékenységet dokumentáló publikációkat rögzítik. E műfajok elrendezésekor figyelembe kellett venni azt, hogy az MKE általános bemutatása mellett az egyes szervezetek is teret kapjanak. Bizonyára felmerülhetett a kiadvány megtervezése során az, hogy a három műfajt egymás mellé lehetne helyezni mind az egyesület általános, mind az egyes szervezetek vonatkozásában, ekkor viszont problémát okozhatott volna a vándorgyűlésekre vonatkozó részek elhelyezése. Szintén felmerülhetett, hogy gazdaságosabb megoldást jelenthetne a történeti részek után egy egyetlen közös eseménynaptár, valamint egy összevont bibliográfiai egység kialakítása. Evvel elkerülhetőek lettek volna a vándorgyűlésekre, a szervezetek közös rendezvényeire

vonatkozó duplikált közlések mind a bibliográfiákban, mind az eseménynaptárakban. Ebben az esetben egységesebb formátumúakká lehetett volna alakítani a különböző helyeken keletkezett bibliográfiai leírásokat is. Az ilyen megoldás alkalmazásakor viszont az egyesület egészére, illetve a szervezetekre vonatkozó anyagot az eseménynaptár vonatkozásában csakis egy dátumokra visszautaló, a bibliográfia esetében pedig egy tételszámokra hivatkozó mutató közbeiktatásával lehetne – meglehetősen nehézkes módon – visszanyerni, áttekinteni. Mivel mutató egyáltalán nem készült a kötethez, ezért úgy gondolom, hogy a szerkesztő a lehető legjobb megoldást választotta a kötet anyagának felépítésekor. Ebben a szerkezetben, bár két különböző egységben, de így is teljes és plasztikus képet kaphatunk az MKE egésze, valamint az egyes szervezetek, szekciók, egykori bizottságok, a társult egyesületek történetéről, közvetlenül részletes információkhoz juthatunk működésük eseményeiről, az általuk közreadott művekről, a róluk megjelent közleményekről. A kötet használatát a tipográfiai megoldások (a részek tagolásai, a betűméretek megválasztása) is nagyban segítik. Gazdaságos a tisztségviselők névanyagának, illetve a bibliográfiák tételeinek

kéthasábos tördelése, segítik a tájékozódást az előfejek alkalmazása (sajnálatos, hogy ez utóbbi elmaradt a tagszervezetek eseménynaptáránál). Az egyesület hetvenöt évéről írja Bakos Klára a jubileumi kiadvány előszavában: „*Fennállása alatt a szervezet átél és túlélt társadalmi formációváltásokat, de a XX. század első felében, az MKE megalakulása idején küldetesként megfogalmazott és alapszabályban rögzített alapelvek és gondolatok napjainkban is érvényesek, szervezetünk jelenkori működésének gerincét alkotják.*” A Magyar Könyvtárosok Egyesülete napjainkban is sikeresen működő, fejlődő szervezet, amely nemcsak tagjainak szűkebben vett érdekeiért, hanem az egész hazai, illetve a határon túli magyar könyvtárosok érdekében tevékenykedik. Erről tanúskodik jubileumi kiadványa is, amelyről Papp István (aki egy cikluson át az egyesület főtitkára volt) a kötet első bemutatóján elmondta, hogy amikor először vette kézbe és megismerkedett rendkívül gazdag tartalmával, kereste a legmegfelelőbb kifejezést jellemzésére, s végül a „lenyűgöző” jelző mellett döntött. Úgy gondolom, hogy helyes döntés volt!

Kégli Ferenc

A Library of Congress új weboldala

Az amerikai Kongresszusi Könyvtár folyamatosan azon dolgozik, hogy forrásai elektronikus úton is megismerhetőek és elérhetőek legyenek. A munkálatokkal kapcsolatos információk, tréningek, dokumentumok és prezentációk bárki számára elérhetőek a könyvtár új weboldalán:

<http://www.loc.gov/aba/rda/>.

(IFLA-HUN, 2011 09.23. Szilágyi Ágota (Amerikai Nagykövetség, Bp.) tájékoztatása)